

TÁJVÉDŐ KRÓNIKA

A magtár

Sokat gondolkoztam e néhány sor megírása előtt, amíg úgy döntöttem, hogy a Krónika részére leírom, mi történt 1944 decemberében az erdőgazdasági épületnél lévő gabonamagtárnál.

Az 1942–1943-as években katonai raktár lett, ahol élelmiszert, kétszersültet tároltak katonai őrség felügyeletével. Itt láthattuk meg azt a szörnyű dolgot, mikor 1944 októberében a németek lefegyverezték a magyar katonákat. 1944 decemberében Bián és az országban tragédiák tömege volt. A németek az élelmiszerraktárt távozásukkor fel akarták robbantani. Mi ott laktunk és ez szörnyű lett volna. Végül olyan egyezség született a katonai parancsnoksággal, hogy a robbantószeret otthagyják, és az oroszok bejövetelekor kell felrobbantani a raktárt. E drámai feladattal Kalácska Ferenc bácsit bízták meg, aki ott katonai szolgálatot teljesített. E szorongásos és élet-

veszélyes dologban Kalácska Ferenc bácsi és édesapám, Kégli József megállapodtak, hogy életük kockázatásával sem robbantják fel az élelmiszer-, illetve gabonaraktárt, több fontos nézőpont miatt: lakóterületen van, egy jól funkcionáló épület tönkremenne, tele van élelmiszerral. A félelem nagy volt, mert vagy két hónapig frontvonal mögött volt Bia. Ha a németek visszajönnek, úgy a két bátor emberrel nem kell jósnak lenni, hogy mi történt volna. Az oroszok megérkezésekor a raktárból boldog és boldogtalan vitte az élelmiszert, kétszersültet, csak mi nem, nehogy valami bajunk legyen. Ilyen egyszerűen mentette meg két becsületes ember a Rákóczi út 15. szám alatt ma is meglévő gabonaraktárt. Köszönet nekik az utókorától.

Matzonné Kégli Anna

(Biatorbágyi Krónika 1993/12. szám)

In memoriam

Szégyen fogott el és szomorúság, amikor újra kezembe vettem ezt a hatvan évvel ezelőtti történetet a magtárról.

Szégyenkezem miattunk.

Nekünk nem volt mit kockáztatnunk – mi csak nem törődtünk vele.

Szégyen, hogy nem sikerült megőriznünk, és szomorú.

Szégyellem magam, hogy részese voltam, mert itt voltam én is.

Részese, talán azzal, mint más is, hogy nem voltam eléggé résen, hogy el se hittem, hogy bíztam: ilyen nem történhet meg.

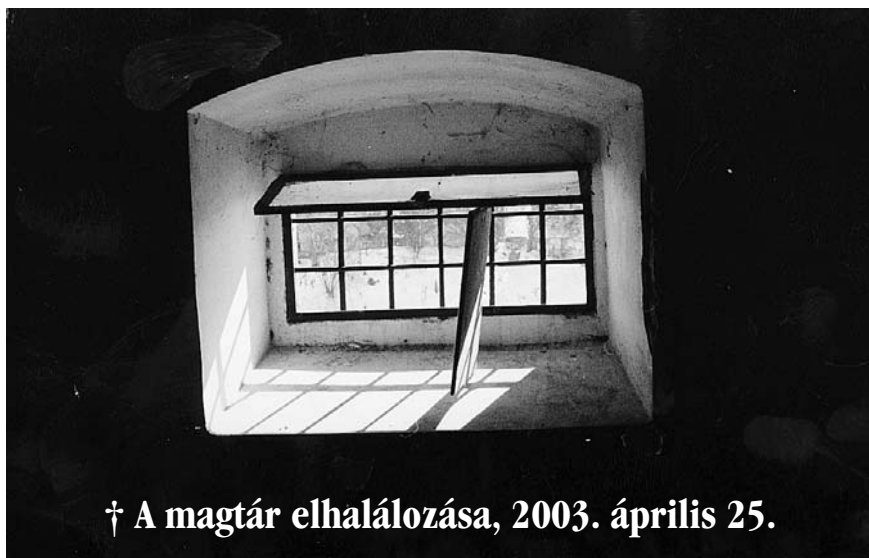
Nem vettük észre a veszélyt, mely rombolóbb, mint egy háború, és alattomosan pusztít lebontva emlékeinket, múltunkat, büszkeségünket és önbecsülésünk maradványait.

A Nemtörődömség karöltve az Érdekléllyel szabadon garázdálkodhat, mert nincs egy sorompó, hogy „Csak eddig!”. Egy sorompó, mely védi a Kégli Józsefeket és Kalácska Ferencet hősies igyekezetét, ismeretlen mesterek hétköznapijait, egy rétet, egy hollót vagy egy anyagba lényegült álmot. Hogy múltunk ne csak egy eldobható göngyöleg legyen, hanem egy jelenbe visszaváltható érték.

Szomorúan nézem a magtár megmentett ajtaját, és gondolatban bocsánatot kérek Kégli Józsi és Kalácska Feri bácsitól. Elszúrtuk, de talán tanulunk belőle.

És ha egyszer sikerül egy Falumúzeumon belül felállítanunk ezt az öreg vasajtót, örök mementóként mindig erre a tanulásra fog figyelmeztetni mindnyájunkat.

-ni-

† A magtár elhalálózása, 2003. április 25.

A helyi építészeti örökség feltárása, számbavétele, védetté nyilvánítása, fenntartása, fejlesztése, őrzése, védelmének biztosítása a települési önkormányzat feladata.

[66/1999. FVM. Rendelet 57. § (2)]

Előző két számunkban foglalkoztunk a biai malom, az uradalmi magtár és még számos bontott és átépített épület, településrész kapcsán azzal, hogy községünkben sürgetővé vált a helyi értékvédelmi rendelet megalkotása. A szomszédos települések többségében ez már évekkkel ezelőtt elkészült.

Az önkormányzatokat törvény is kötelezi arra, hogy az Általános Rendezési Terv részeként a helyi védelmi rendeletet el kell készíteni! Biatorbágyon sajnos még nem jutottunk el ideig.

Szerencsére törekvéseinkhez támogatóra találtunk Nánási Tamás képviselő úr személyében. Ő önálló képviselői indítvány formájában a helyi értékek védelmének rendelettervezetét a Pénzügyi és Településgazdálkodási Bizottság elé terjesztette.

A bizottság úgy határozott, hogy a kérdést a képviselő-testület elé viszi, azonban a rendelet finanszírozásáról nem alakult ki egyenes álláspont. A többség úgy gondolta, hogy elég a jövő évi költségvetés terhére megalkotni a rendeletet.

Szerintünk nem! Már most is késésben vagyunk, hiszen rendelet hiányában a polgármesteri hivatal semmilyen módon nem tudja megakadályozni védendő értékeink pusztulását, pusztítását, pedig az gőzerővel folyik.

A tervezett örökségvédelmi rendeletnek pénzügyi szempontból két fontos része van.

Az első:

A rendelethez kapcsolódóan fel kell mérni és dokumentálni azon építményeket, táji, tájképi és környezeti szempontból fontos településrészeket, melyeknek megóvása a rendelet célja.

A Tájvédő Kör kapcsolatot talált olyan cégekkel, melyek erre szakosodva számos településen végeztek már el ezt a munkát. Akár célzott pályázat kiírásával versenytehetővé őket az önkormányzat. Tájékoztatónk szerint ezen értékvédelmi felmérés elkészítésének költsége 2 és 6 millió forint között lenne, a szakmai anyag mélységétől függően. Ezt az összeget a költségvetésből kellene kiszorítani, de lehetőség van pályázati pénzek elnyerésére is.

A második:

A rendelethez kapcsolódóan létre kell hozni egy támogatási rendszert, mely kamatmentes kölcsön, illetve vissza nem térítendő kölcsön formájában az értékeink védelme kapcsán felmerülő többletköltségeket finanszírozná. Erre a fedezetet a költségvetésből minden évben biztosítani kell.

Elképzelésünk szerint ez következőképpen történhet.

Az önkormányzat rendelkezik helyi adók kivetésének lehetőségével. Tudomásunk szerint jelen pillanatban is létezik építményadó. Ha községünkben az új, nagy értékű ingatlan-beruházásokra egy tűrhető mértékű adót vetnénk ki, az ebből befolyó összegből létrehozható lenne egy pénzügyi alap, melyből finanszírozni lehetne a védelmi rendelet támogatási rendszerét. Természetesen a konstrukciónak összhangban kell lenni a helyi adózás törvényi szabályozásával, és e helyi adó mértéke csak komoly megfontolások után állapítható meg.

Fenti elképzeléssel egy olyan dinamikus rendszert hozhatnánk létre, melyben a községünkbe egyre növekvő számban érkező beruházások arányában növelhetnénk a helyi örökségünk védelmére fordítható támogatást.

-ssaján-

Határszemle

Április 15-én, gyönyörű szép kirándulóidő volt.

Négy terepjáró indult a polgármesteri hivataltól Kecskés László vezetésével, megismerni Biatorbágy külterületi gondjait.

A Gazdakör képviselőivel együtt láthattuk a Bolha-hegyen több helyen gyarapodó szemétkerakatot, a Pap-réti szennyvíziszap tárolót, a fák közé kiöntött betont az Űrge-hegyi feljárónál, több tíz köbméter szeméttel feltöltött vízmosságokat az Öreg-hegyen és a Szarvas-hegyen, fákra aggatott kiállítást bakancsból, bevásárlószatyrokból a Pecatavi telkek között.

A Fűzes-patak hídjai zárták a napot. A Patak utcai híd még közelebb került a teljes pusztuláshoz, a Kutya-hegyi sérüléseit nem javították ki. Az eredmény elszomorító, és egy hét múlva a folytatás sem volt jobb. Az Iharosban található forrás környéke elhanyagolt, lehangoló állapotban van. A Katalin-hegyen az illegálisan lerakott szemetet a szél egyenletesen szétszórta az erdőben.

A kálváriánál egy idős bácsi panaszkodott, hogy az utóbbi 13 évben sem történt semmi az ötven évvel ezelőtt ledöntött keresztel és a pusztuló kálváriakövekkel. E festői helyre kilátogatók, pedig nem kulturált parkolóhelyekkel, hanem szemétkerakatokkal találkozhatnak.

A Disznó-lápán tárolt betonpanelek láttán felmerült egy javaslat – el kell készíteni Biatorbágy szeméttérképét. A látottak alapján úgy gondolom, nem lesz kis munka.

A község területeit ellepő hulladék problémáját nem lehet egyszerű huszárvágással megoldani, de nem jó megoldás földet húzni a vízmosságokban felhalmozott szemétre sem (ez olyan, mint a szőnyeg alá söprés), mert legalizálja ott a hulladéklerakást.

Érdemes lenne újra beindítani a mezőri szolgálatot, szemeteket tenni a sűrűn látogatott helyekre (források környékére, sportpályák mellé stb.). A máshol már jól működő szemétkelészről egy előző cikkünkben írtunk.

Tüske Emil

Biatorbágyi Tájvédő Kör

Biatorbágy, Szabadság u. 3. (Karikó János Könyvtár) T.: 06 (23) 310-028 / (30) 2115-805. E-mail: konyvtar@biatorbagy.hu

Csak ötven béka!

Mióta a Tájvédő Krónikát elindítottuk, állandó kérdés bennünk: mennyire figyelnek fel rá az emberek, érdemes-e?

Szerencsére vannak visszajelzések, amelyek biztatóak. Telefonok, hozzászólások, reagálások. Előbukkannak olyan emberek, akik szintén szeretnének tenni valamit. Új tagjaink lettek, legutóbb egy komplett család, fiatal házaspár és csecsemőkorú kisfiuk.

Meglepo dolgok is történtek. Egyik estefelé a vödörrel mázkáló békamentő csoportunk mellett megállt egy személyautó. Gondoltuk eltévedt és vártuk a kérdést, ami igen meglepo volt: „Hol lehet jelentkezni, csatlakozni a Tájvédő Körhöz?”

Ez jólesett! És jólesik az is, ha jön egy telefon, hogy mikor és hol lehet bekapcsolódni a békamentésbe. Mert ilyen is volt! Azonban ennél fontosabb célunk is van.

Szeretnénk, ha mindenki egy kicsit, csak egy egészen kicsit változna, másképp nézne körül, másképp gondolkodna a világról és apró hétköznapi értékeiről, akár egy varangyos békáról is.

Csodák csodája erre is vannak biztató jelek!

Szombaton megszólalt a mobiltelefonom, és a túrloldalon egy régi ismerős, Feri szabadkozott, hogy ilyenkor zavar, de úgy tudja, van egy békamentő csapatunk.

Miután ebben megerősítettem, izgatottan mesélte, hogy otthon a kerti medence takarítása közben előkerült vagy ötven béka. Kellenének a békamentők!

Reflexszerűen mozdultam, hogy átmegyek, de a következő gondolat már megállított.

Próbáljuk meg! Bármilyen kiábrándító is, de elmagyaráztam, hogy békamentőink nem különleges szakemberek. Ők csak abban mások, hogy segíteni akarnak ezeknek a sérülékeny állatoknak átjutni azokon az életveszélyes akadályokon, amit az ember állított közéjük és a tó közé. Biztattam, hogy legyen ő az, aki ezeket a békákat megmenti. Egyszerűen rakja őket egy vödörbe és vigye le a Kerekdomb alatti nedves rét szélére. A lényeg, hogy túl legyenek az úton a tó felé.

Lelki szemeim előtt láttam csodálkozó arcát: nem ezt várta. Talán azt, hogy néhány ember szirénázva odarohan, és megszabadítja őt a békáktól.

Nem, ez így túl egyszerű lenne! Már az is pozitív volt, hogy jelentkezett, de szerettem volna, ha ő is átéli azt a jóleső érzést, amit a vödörből kiengedett békák látványa okoz. Egy apró jóvátétel ez a természet felé, egy egyszerű mindennapi jócselekedet.

Ez az, amivel mindnyájan tartozunk!

Köszönöm neki, hogy ezt megtette és felébresztette bennünk a reményt!

-ni-

Ők megérkeztek, a középső tóban már biztonságban vannak

A békák egyik szemükkel nevetnek, de a másikkal sírnak

Vége van a békavonulásnak, a Tájvédő Kör lelkes csapata elkészítette a békamentés eredményének összesítését.

Sajnos eddigi 5 éves tapasztalatunkból azt a szomorú következtetést vonhatjuk le, hogy a békák fogynak. Idén is, mint tavaly, az időjárás sem kedvezett, mert április 3-án emelkedett először az esti és éjszakai hőmérséklet 8–10 fok fölé, és 3 nap múlva mintegy 4 napig tartó hidegfront következett.

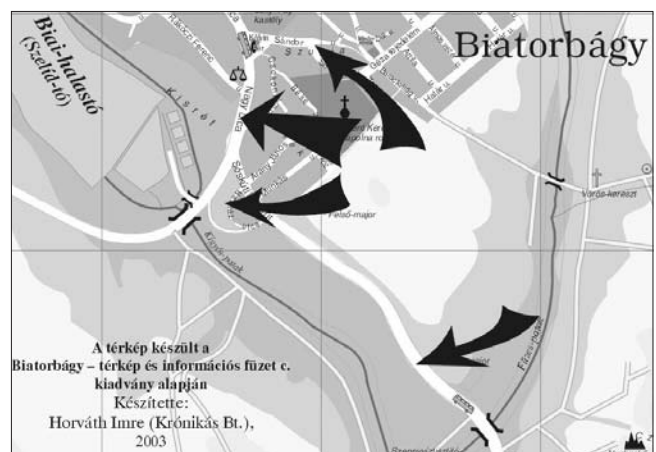
Az éppen hogy csak elindult békák a hidegben (8 fok alatt) nem mozognak. Az utána jött melegben viszont egy hét alatt elfogytak. Csapatunk, mely főleg Arany János utcai felnőttekből és gyerekekből állt, az esti szürkületől este 10-ig, a közúti forgalom csendesedéséig szedgette vödörbe a vonuló békákat és vitte biztonságos helyre a tóhoz, hogy megtegyék, amit a természet mindnyájunktól megkövetel, vagyis szaporodjanak.

A vonulási útjuk, a mellékelt ábráról látható, hogy keresztezi a Nagy utcát, ahol a nagy forgalom miatt az átkelési esélyük majdnem hogy nulla. Idén összesen 351 békát fogtunk a tavalyelőtti 1020-szal szemben.

Faj szerinti megoszlásuk: a nagytöbbség barna erdei varangy, valamint zöld varangy. Fogtunk 4 ásóbékát, 5 gyepi békát és egy gyönyörű levelibékát.

A 351-en kívül reméljük, még számosan eljutottak a tóhoz, mert este 10-után is vándorolnak egész hajnalig, erről az úton látható pecsétek árulkodnak. A megérkezett békák szerelmesen brekegnek és örülnek, hogy nem vasalták ki őket, de ugyanakkor szomorúak is.

Ezek az állatok az első állóvízig vándorolnak, és ott gyorsan lerakják petéiket. Az első állóvíz a halágy (ahol a halak áttelelnék), egy kisebb tó a tórendszer elején. Sajnos ezt minden évben pont abban az időben eresztik le amikor a békák már lerakták petéiket így a peték kiszáradnak. A halágyat választó békák nem brekegnek, hanem sírnak.

Kitekintő

Élő bolygó index

Rémisztő számok

Thaiföld partjain a mangrove erdők nélkül egykor el sem lehetett képzelni a tengerparti élővilágot. Ma a kiirtott erdők helyén kilométereken át garnélarákot tenyésztenek.

Ez csak egyetlen példa. A természetes élővilág az emberi faj munkája nyomán bolygónk jelentős részén elpusztult. A WWF* szakértői fontosnak tartották, hogy miután a természet maradvékainak állapotát világszerte felmérték, a rombolás mértékét számszerű adatokkal is meghatározzák. Az úgynevezett Élő bolygó index azt mutatja meg, hogy az emberi beavatkozás az elmúlt 25 évben milyen mértékben károsította a természetet.

Dr. Jorgen Randers, a WWF Nemzetközi Irodájának igazgató-helyettese: A számok szomorú tényekről tanúskodnak. Nemcsak arról, hogy a természet bajban van, de arról is, hogy a pusztulás gyorsabb, mint gondoltuk. 1970–1995 között a természet egyharmada eltűnt. Pedig ez csak egy nemzedéknyi idő.

Az interneten bárki leolvashatja az erdők, édesvizek, és tengeri ökoszisztémák pusztulásának adatait. Hogy csak egyetlen példát említsünk, az édesvízi fajok száma az elmúlt 30 évben átlagosan felére csökkent. Az Élő bolygó index mostantól kezdve folyamatosan nyomon követi majd bolygónk egészségének romlását vagy javulását.

Jonathan Lot, a WWF munkatársa, egyik kezdeményezője volt az Élő bolygó index bevezetésének: Maga az a tény, hogy egy mérőszámot tudunk megadni, fontos újdonság. Ugyanúgy, ahogy a Dow Jones index a New York-i tőzsde változásait mutatja, ez a szám a föld természetes élővilágának állapotát jellemzi.

Thaiföld csak egy ország a sok közül, melynek természetes erdői, édesvizei és tengeri ökoszisztémái súlyosan elszegényedtek. Hogy a tengerparti mangrove erdőknél maradjunk, több oldalról érte őket támadás. A garnélarák-tenyésztés, az idegenforgalmi fejlesztés és az ipari szennyezés mind-mind kemény csapást jelentettek. A mangrove erdők leglátványosabb állatai talán a makákók, de velük együtt sok más állat- és növényfaj került veszélybe. Sokkal többről van szó, mint a mangrove fák pusztulásáról, végső soron az összetett tengerparti ökoszisztéma megmaradása a tét.

A WWF Élő bolygó indexével jellemzett rombolás jó részét Délkelet-Ázsia hatalmas, terjeszkedő városai okozzák. Az óriási népségből és a nyugati életstílus átvételéből egyenesen következik a természetpusztítás.

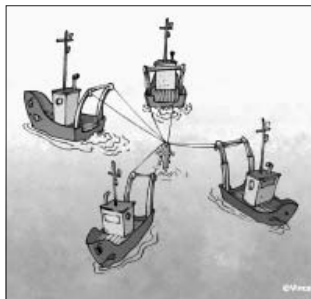
Ám bolygónk élővilágát legdurvábban a nyugati világ fogyasztási szokásai teszik tönkre. A WWF-fel együtt számos tudós is abban bíz, hogy az Élő bolygó indexet a természetvédelmi szakemberek mellett a politikai döntéshozók is egyre inkább kénytelenek lesznek munkájuk során számításba venni.

A különösen veszélyeztetett területek világosan kirajzolódnak. Remélem, hogy az Élő bolygó index riasztó adatai az esőerdők, óceánok és édesvízi ökoszisztémák érdekében cselekvésre ösztönzik a világot.

Internet

*WWF = World Wide Fund for Nature, a világ legnagyobb, 4,7 millió taggal rendelkező természetvédő szervezete. Egy karikatúra arról, hogy milyen eredményre vezet az esztelen természetrombolás.

Véget kell vetni a túlhalászásnak, különben a halászatnak lesz vége – figyelmeztet a WWF új kampánya

Bócsa

Egy kb. 3000 lelket számláló falu, mely Kecskeméttől 30 km-re, Soltvadkerttől 7 km-re fekszik.

15–20 éve működik itt Falumúzeum az önkormányzattól kapott tornácos parasztházban. A kiállításon a helybeliek által adományozott tárgyak láthatóak. Cséplőgép, eke, konflis, a tanárnő babakocsija a '20-as évekből, a helyben feltárt leletek másolatai, melyek eredetije a Magyar Nemzeti Múzeumban vannak, régi fényképek a falu életéből, a Bócsáról megjelent újságcikkek stb. A helytörténeti gyűjteményt a Csíkszentmihályi család tartja rendben 10 éve, csekély javadalmazás fejében. A ház hetente egy nap van nyitva, de kérésre bármikor szívesen kinyitják az érdeklődők számára.

A helyi idős emberek is szívesen betérnek egy kis társalgásra. Sokszor ezen beszélgetések alkalmával derül ki, hogy otthon, a padláson, a pincében akad egy-egy, a tulajdonosaik számára már használhatatlan tárgy, amelyek felett az idő már elszállt, és a mai modern világunkban nem használatosak, de gazdáik fiatal korában még nagy értékűek voltak, vagy éppen a mindennapi élet elengedhetetlen használati tárgyai voltak. A Falumúzeumnak viszont pont ezek a tárgyak érdekesek, hiszen ezeken keresztül ismerhetjük meg eleink életét, gondolkodását, lakóhelyünk történetét, s őrizhetjük meg a múltat gyermekeink számára.

Biatorbágy elmúlt évszázadai sok érdekességet rejtegetnek. Rengeteg ásatás volt a faluban és a falu környékén, ahonnan a legkülönbözőbb korokból kerültek elő tárgyak, amelyek most múzeumokban vannak. De miért ne szerepelhetnének fotóik, vagy másolataik egy helytörténeti kiállításon, netalán egy falumúzeumban? Biatorbágy igazán büszke lehet múltjára, hiszen évezredek óta lakott terület, bár az első írásos említése egy 1192-es birtokösszeírásban található, de a feltárások azt bizonyítják, hogy az őskor óta folyamatosan lakott a környék (kora bronzkori települések nyomai a Budaparkban, földvár-maradványok a Pap-réten, római kori leletek Herceghalomnál, és még lehetne sorolni a feltárásokat).

A történelem viharaiba is sokszor belecseppent Bia és Torbágy (1921. okt. 24-én a visszatérő IV. Károly és Zita királyné a biatorbágyi vonatállomáson, egy misén vesz részt, majd megkezdődött a csata, a Gömbös Gyula által vezetett csapatokkal szemben, 1931. szept.13. Matuska Szilveszter által elkövetett Viadukt merénylet stb.).

Egy falumúzeum nem csak az idelátogató turistáknak mesélne a faluról és környékéről, de az itt lakók, vagy ide költözők is könnyebben megismerkedhetnének a faluval, annak történelmével, hagyományaival, épített és természeti értékeivel. A ránk maradt tárgyak segítségével el tudnánk képzelni, milyen lehetett itt élni nemzedékekkel ezelőtt.

Akkor tudjuk szeretni és tisztelni a helyet, ahol élünk, ha ismerjük is azt.

ManA

Röviden...

– A Katalin-hegyen a kálvária keresztje 1827-ben lett állítva, jelenleg a földön fekszik.

– A határszélén felmerült egy szeméttérkép szükségessége.

– A lebontott Bruckner-ház helyén egy hasonló stílusú új ház épül.

– A magtárat teljesen elbontották.

– A Nyakaskő védettsége, tanösvénye még mindig egyhelyben topog.

– Március 31-én, hétfőn megjelentek a golyák.

– Fecskéink is megjelentek, legnagyobb számban a homokbányában parti fecskék.

– Május 6-án a tavon hús nagykócsag volt látható.

– A Disznólápán megjelentek az első kerítések.